

הרב משה ליב הכהן הלברשט

פרשת וירא

חֶסֶד לְאֵמִים חֲטָאת

"וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בְּעָרֵב, וְלוֹט יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדֹם, וַיֵּרָא לוֹט וַיִּקָּם לְקִרְאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אַפָּיִם אַרְצָה. וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל בַּיִת עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וּרְחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם... וַיִּפְצַר בָּם מְאֹד, וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל בַּיִתוֹ, וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה, וּמִצּוֹת אָפֶה וַיֹּאכְלוּ" (בראשית יט, א-ג)

"וַיֵּרָא לוֹט וְגו'" - מִבֵּית אַבְרָהָם לְמַד לְחַזֹּר עַל הָאוֹרְחִים (רש"י).

"טָרַם יִשְׁכְּבוּ וְאֲנָשֵׁי הָעִיר הָעִיר אֲנָשֵׁי סְדֹם נִסְבּוּ עַל הַבַּיִת מִנֶּעַר וְעַד זָקֵן כָּל הָעָם מִקְּצָה. וַיִּקְרְאוּ אֶל לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַיֵּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלַּיְלָה, הוֹצִיאֵם אֵלָינוּ וְנִדְעָה אֹתָם. וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם לוֹט הַפֶּתַח וְהִדְלִית סֹגֵר אַחֲרָיו. וַיֹּאמֶר אֵל נָא אַחֵי תִרְעוּ. הִנֵּה נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אִישׁ, אוֹצִיָּאָה נָא אֹתָהֶן אֵלֵיכֶם, וַעֲשׂוּ לָהֶן כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם, רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֵל תַּעֲשׂוּ דְבַר כִּי עַל כֵּן בָּאוּ בְּצַל קִרְתִּי" (בראשית יט, ד-ח).

רַגַע... מָה קוֹרָה כָּאן? לוֹט בֶּן אַחִיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שְׁהִיָּה גַר בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וּמִמֶּנּוּ לְמַד לְחַזֹּר עַל הָאוֹרְחִים, בְּעַל חֶסֶד גָּדוֹל, מוֹכֵן לְהַפְקִיר אֶת בְּנוֹתָיו לְיַד הַהֶמוֹן הַזּוֹעֵם כְּדֵי לְהַגֵּן עַל הָאוֹרְחִים שְׁלוֹ? ??? וְכִי יֵשׁ לָךְ עוֹת גָּדוֹל מְזָה? כִּי נוֹהֵג בְּעַל חֶסֶד? הֲרִי אֶת זֶה הוּא וְדַאי לֹא לְמַד בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ!

נִחְזֵר מֵעַט לְאַחֹר... "וַיֵּשֶׂא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת כָּל כְּפָר

הִירְדָן כִּי כָלָה מִשְׁקָה לִפְנֵי שַׁחַת ה' אֶת סֹדֶם וְאֶת עַמֶּרָה כְּגֹן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶכָה צַעַר. וַיִּבְחַר לוֹ לֹט אֶת כָּל כְּפַר הִירְדָן וַיִּסַּע לֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. אַבְרָם יָשָׁב בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וְלוֹט יָשָׁב בְּעָרֵי הַכְּפָר וַיֵּאָהֵל עַד סֹדֶם. וְאֲנָשֵׁי סֹדֶם רָעִים וְחֹטְאִים לַה' מְאֹד" (בראשית יג, י-יג). אִם לֹט הָיָה תַלְמִיד כֹּה נֶאֱמָן שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, מִמֶּנּוּ לָמַד אֶת מֵדַת הַחֶסֶד לַחֲזוֹר עַל הָאוֹרְחִים, מִדוּעַ הוּא נֹטֵשׁ אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ וְהוֹלֵךְ לְגוֹר בֵּין אֲנָשֵׁי סֹדֶם הָרָעִים וְחֹטְאִים לַה' מְאֹד? בֵּין אֲנָשִׁים שְׂאִידֵי אֱלוֹלֵגִית הַתְּנַגְדוּ לְהַכְנִסֵת אוֹרְחִים, הַכְנִסֵת אוֹרְחִים הֵיטָה עֲבָרָה עַל הַחֹזֶק בְּמִדֵּינַת סֹדֶם. זֶה הָרִי תַמוּהָ מְאֹד, מִי הוּא לֹט הַלְזָה, הָאֵם הוּא סוֹבֵל מִפְּצוּל אִישִׁיּוֹת?

"טָרָם יִשְׁכְּבוּ וְאֲנָשֵׁי הָעִיר... וַיִּקְרְאוּ אֶל לֹט, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: אֵיךְ הָאֲנָשִׁים". מִכָּאן אֵתָה לָמַד, שְׁבִשְׁעָה שְׁנַתְּפָרֵשׁ מִן אַבְרָהָם, וְכַתִּיב בּו "וַיִּבְחַר לוֹ לֹט אֶת כָּל כְּפַר הִירְדָן", זֶה סֹדֶם. רָאָה לֹט שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי סֹדֶם שְׂטוּפִין בְּזִמָּה, בָּחַר בְּסֹדֶם לְהִיּוֹת עוֹשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיהֶן. מִנֵּיִן? שָׁכַן הוּא אוֹמֵר לָהֶם לְאֲנָשֵׁי סֹדֶם: "הִנֵּה נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת וְגו'". בְּנֵהֶג שְׁבַע עוֹלָם אָדָם מוֹסֵר עַצְמוֹ לְהַרְגַּע עַל בְּנוֹתָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ וְהוֹרֵג אוֹ נִהַרְג, וְזֶה מוֹסֵר בְּנוֹתָיו לְהַתְּעוֹלֵל בָּהֶן. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, חַיִּיךָ, לְעַצְמָךְ אֶת מִשְׁמָרְךָ. וְלִבְסוֹף תִּינּוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן מִשְׁחָקִין וְקוֹרִין, "וְתִהְיֶינָה שְׁתֵּי בָנוֹת לֹט מֵאֲבִיהֶן" (תנחומא יב).

"אוֹצִיאָה נָא אֶתְהֶן אֵלֵיכֶם" - מִתּוֹךְ שְׁבָחוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה בָּאנוּ לְיַדֵּי גְבוּרָתוֹ, שֶׁהָיָה טוֹרֵחַ מְאֹד עַל אַכְסֵינְיָא שְׁלוֹ לְהַצִּיל אוֹתָם מִפְּנֵי שְׁבָאוֹ בְּצַל קוֹרְתוֹ, אָבֵל שִׁיפִּיִּס אֲנָשֵׁי הָעִיר בְּהַפְקָר בְּנוֹתָיו אֵין זֶה כִּי אִם רַע לֵב, שְׁלֵא הָיָה עֲנִין הַזִּמָּה בְּנָשִׁים מְרַחֵק בְּעֵינָיו, וְלֹא הָיָה עוֹשֶׂה לְבָנוֹתָיו חֶמֶס גְּדוֹל כְּפִי דְעֵתוֹ. לָכֵךְ אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (תנחומא וירא, יב) בְּנֵהֶג שְׁבַע עוֹלָם אָדָם מוֹסֵר עַצְמוֹ עַל בְּנוֹתָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ וְהוֹרֵג אוֹ נִהַרְג, וְזֶה מוֹסֵר בְּנוֹתָיו לְהַתְּעוֹלֵל בָּהֶן, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעַצְמָךְ אֶתְהָ מִשְׁמָרְךָ (רמב"ן).

מדברי חז"ל הללו ברור מאוד שלוט אכן לא היה כזה צדיק גדול... הוא בחר להצטרף לאנשי סדום שהיו שטופים בזמה כדי להיות עושה כמעשיהם. הוא היה מוכן להפקיר את בנותיו להמון הזועם שיתעללו בהן, כי היה לו רע לב ואידאולוגיה סדומית מעוותת. אם כך איך נתן להסביר את הכנסת האורחים שלו, "מבית אברהם למד לחזור על האורחים"?

"צדקה תרומם גוי וחסד לאמים חטאת" (משלי יד, לד). "וחסד לאמים חטאת" - שהיו נוטלים מזה ונותנים לזה (רש"י).

"צדקה תרומם גוי וחסד לאמים חטאת". יש לפרש חטאת כמו ענש, על דרך "זאת תהיה חטאת מצרים וחסאת כל הגוים" (זכריה יד, יט). ולאומים, שהוא לשון רבים, יורה על האומות. וגוי, שהוא לשון אומה אחת, יורה על העם המיוחד, רוצה לומר: ישראל. והפסוק, הערה להזהר מן הגזלות והחמסים, ואף כי יעשה מהם צדקות ומתנות, אין זה מברך אלא מנאץ (ראה בבא קמא צד.), ומצוה הבאה בעברה עברה גמורה היא (ראה סוכה ל.). ועל זה אמר: הצדקה שיששראל והמטבע במדותיהם עושים הוא התרוממות וכבוד לעושיהם, שעושים אותה מנכסיהם ומיגיע כפיהם, אבל חסד שעושים הלאומים והנמשכים אחר מדותיהם הוא חטאת, רוצה לומר: ענש, שדרךם לטרף טרף, לחמוס ולגזול, גוזלים מזה ונותנים לזה (רבינו מנחם המאירי).

תניא אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו, בני, מהו שאמר הכתוב (משלי יד, לד) "צדקה תרומם גוי וחסד לאמים חטאת"? נענה רבי אליעזר ואמר, צדקה תרומם גוי אלו: ישראל... וחסד לאמים חטאת, כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין, חטא הוא להן, שאינם עושין אלא להתגדל בו... נענה רבי יהושע ואמר... כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין, חטא הוא להן, שאין עושין אלא כדי שתמשך מלכותן... נענה רבן גמליאל ואמר... כל צדקה וחסד שעכו"ם

עוֹשִׁין, חֲטָא הוּא לְהֵן שְׂאִין עוֹשִׁין אֶלָּא לְהַתִּיהַר בּוּ, וְכָל
הַמַּתִּיהַר נּוֹפֵל בְּגִיהָנָם... רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַמּוֹדְעִי אֹמֵר... כָּל
צְדָקָה וְחֶסֶד שְׂעֻכּוֹ"ם עוֹשִׁין חֲטָא הוּא לְהֵן, שְׂאִין עוֹשִׁין אֶלָּא
לְחַרְף אוֹתָנוּ בּוּ... (בבא בתרא י:).

"וַיֵּשֶׁא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן כִּי כָּלָה מִשְׁקָה...
וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו". לוֹט הָיָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל
אַבְרָהָם אָבִל נוֹשֵׂא אֶת עֵינָיו אֶל עֶבֶר סְדוּם.. הוּא בּוֹחֵר
לְהַפְרִיד מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ וְדַרְכּוֹ הָאִידְאוֹלוֹגִית שֶׁל הַלִּיכָה בְּדַרְכֵי
ה', הוּא מִצְטַרֵּף אֶל הַסְדוּמִיִּים, עוֹבֵר לְגוֹר בְּסְדוּם, כְּפַר
הַיַּרְדֵּן, אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם, עִיר שֶׁל אֲנָשִׁים שְׂטוּפֵי זְמָה, רָעִים
בְּגוֹפָם, וְחֲטָאִים בְּמִמוֹנָם. מִצְפוּנוֹ מִתְחִיל לְהַעִיק עָלָיו, הוּא
הָרִי רָאָה אֶת הָאֱמֶת שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ מוֹל עֵינָיו, אִזּוֹ הוּא
מִצָּא פְתָרוֹן, הַפְתָּרוֹן שֶׁל בְּעָלֵי הַ"לֵב הַטּוֹב" הַחֲפָצִים לְלַקֵּחַ
אַחֲרֵי שְׂרִירוֹת לְבָם, הוּא בָּחַר לְקַחַת מִבֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם
אָבִינוּ אֶת מִצּוֹת הַכְּנָסַת הָאוֹרְחִים, אֶת הַחֶסֶד, אָבִל הַחֶסֶד
הַחִיצוֹנִי בְּלִבָּד, הוּא יִסְפֵּר לְכוֹלָם עַד כְּמָה הוּא אָדָם טוֹב,
וּמְכַנִּיס אוֹרְחִים, הוּא כָּל כֶּף טוֹב עַד כְּדִי כֶּף שֶׁהוּא מוֹכֵן אֶפְלוּ
לְהַקְרִיב אֶת בְּנוֹתָיו שְׁלוֹ כְּדִי לְהַגֵּן עַל הָאוֹרְחִים הַזָּרִים, וְכָל
זֹאת כְּדִי לְהַרְגִיעַ אֶת מִצְפוּנוֹ, וְלְהַמְשִׁיךְ בְּדַרְךְ הַחַיִּים
הַמְעוֹתֶת בָּהּ בְּחַר. "חֶסֶד לְאֲמִים חֲטָאֵת", חֶסֶד שְׂעוֹשִׁין
הַלְאֲמִים וְהַנְּמַשְׁכִּים אַחַר מִדּוֹתֵיהֶם הוּא חֲטָאֵת.. כְּאֲשֶׁר
הַחֶסֶד לֹא נּוֹבַע מִהַלִּיכָה בְּדַרְכֵי ה', אֶלָּא מִמְּנִיעִים זָרִים, אִזּוֹ
גַּם הַחֶסֶד עֲצָמוֹ הוֹפֵךְ לְהִיּוֹת חֲטָאֵת, גּוֹזְלִים מְזָה וְנוֹתְנִים
לְזָה, מְפַקִּירִים אֶת בְּנֵי הַמְּשַׁפָּחָה עַל מְנַת לְסִיעַ לְאַחֲרִים,
מְרַחֲמִים וּמְסִיעִים לְאוֹיְבֵים תּוֹךְ פְּגִיעָה אֲנוּשָׁה בְּבְנֵי עַמָּם..

הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ כָּאֵן, שְׂגָם כְּאֲשֶׁר מְכַנִּיסִים
אוֹרְחִים, גַּם כְּאֲשֶׁר עוֹשִׂים חֶסֶד, זֶה צְרִיךְ לְהַעֲשׂוֹת מִהַמְּנִיעִים
הַנְּכוֹנִים, וְחַיִּב לְהַעֲשׂוֹת בְּשִׁקּוּל דַּעַת עַל פִּי הַתּוֹרָה, רַק כֶּף
נִזְכָּה שֶׁמְעַשִּׂינוּ יְהִיו "צְדָקָה תְּרוּמָם גּוֹי", וְלֹא חֲלִילָה "חֶסֶד
לְאֲמִים חֲטָאֵת".